

імені Тараса Шевченка «Просвіта» є багато достойних людей, хто з честю цю справу виконує, і, найперше, – це жінки-правлінці», – каже Зоя Діденко.

Саме на їх безмежній відданості справі непорушно стоїть «Просвіта» у місті Хмельницькому, храм і оберіг української душі, займаючи достойне місце в культурно-освітньому розвитку Поділля. Про це знає вся Україна.

Список використаних джерел і літератури:

1. Пакулько Н. Любов до України єднає нас. Актуальне інтерв'ю / Н. Пакулько // Корчагінець. – 1990. – № 51.
2. Шпильова В. Українська душа / В. Шпильова // Голос України. – 2002.
3. Кульбовський М. Центр духовності Поділля / М. Кульбовський // З подільського кореня. – 1999.
4. Кульбовський М. Господня Народного Дому / М. Кульбовський // З Подільського кореня. – 2003.
5. Кульбовський М. Народний Дім! Які святі слова / М. Кульбовський // Рідна школа. – Нью-Йорк. США, 2000.
6. Слободянюк Т. Українська душа / Т. Слободянюк // Подільські вісті. – 1999.
7. Слободянюк Т. Храм української душі / Т. Слободянюк // Рідна школа. – Нью-Йорк, 2008.
8. Микитишин В. Діяльність «Просвіти» міста Хмельницького в часи Державної незалежності України / В. Микитишин // Освіта, наука і культура на Поділлі : зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський, 2006. – Т. 7.
9. Діденко З. Під Покровою Богородиці / З. Діденко // Місто Хмельницький в контексті історії України : зб. наук. статей. – Хмельницький, 2011.
10. Мосійчук Т. Невмируще джерело українства на Поділлі / Т. Мосійчук // Слово Просвіти. – 2011. – № 50.
11. Разуваєв В. Дім, де твориться культ українства / В. Разуваєв // Проскурів. – 2011. – № 41.
12. Микитишин В. І на оновленій землі / В. Микитишин // Благословенний край Поділля. – 2006.

Анотація

В.А.Мыкытышын

Роль жєницин-просвїтян г.Хмельницкого в культурно-образовательном развитии края

В статтє раскрывается роль и значимость жєницин общественной организации «Просвита» города Хмельницкого в культурно-образовательном развитии Подолья.

Ключевые слова: *Общество «Просвита», жєницины-члены правления общества, образование, культура, национальная идея, известные украинцы, издательская деятельность, теле-, радиоэфир.*

Summary

V.O.Mykityshyn

The Role of Women-Teachers of City Khmel'nyts'kyi in Cultural-Educational Development of the Region

The role and importance of women of social organization "Prosvita" of the city Khmel'nyts'kyi in cultural-educational development of Podillia region are revealed in the article.

Key words: *organization "Prosvita", women – members of social organization "Prosvita", education, culture, national idea, famous Ukrainians, publishing activity, TV- radio - environment.*

Дата надходження статті: «28» серпня 2012 р.

УДК 371.133+378.09:7.071.3(045)

М.А.МИХАСЬКОВА,

кандидат педагогічних наук, доцент

(м.Хмельницький)

Модель професійної діяльності викладача: категоріальний аналіз проблеми

У статті подається інтерпретація змісту термінів і понять, які розкривають нормативні вимоги до педагогічної праці відповідно до сучасних соціокультурних та економічних умов та виявляють існуючі підходи, що виступають орієнтирами організації професійної підготовки викладачів вищих навчальних закладів.

Ключові слова: *педагогічна праця, кваліфікація, майстерність, професіоналізм, професіограма.*

Постановка проблеми в загальному вигляді... В умовах культурного та духовного розвою України проблема професійної підготовки майбутнього викладача вищого навчального закладу набуває першорядного значення. Втілення нової концепції освіти, зорієнтованої на оновлення всіх ланок навчання і виховання підростаючого покоління, передбачає теоретичне обґрунтування підготовки висококваліфікованих фахівців, які б відповідали потребам сучасної вищої школи. Реформування освітньої галузі розуміє перехід сучасної освіти від авторитарної до особистісно

зорієнтованої моделі виховання та навчання, тому ставляться нові вимоги до професійних якостей майбутніх викладачів. У цьому зв'язку особливої актуальності набуває проблема визначення нормативних вимог до професійної підготовки викладачів вищих навчальних закладів відповідно до сучасних соціокультурних та економічних умов.

Пошук ефективних технологій навчання в галузі педагогічної освіти, що відбувається в руслі реформування вищої школи, в першу чергу спрямований на забезпечення розвитку творчої особистості, можливостей її духовного самовдосконалення, становлення інтелектуального та культурного потенціалу.

Аналіз досліджень і публікацій... У науковій літературі підготовка фахівця досліджувалася здебільшого у взаємозв'язку з професіоналізмом та професіограмою в працях К.Гуревич, Є.Климова, А.Маркової, Б.Паригіна, Л.Пуховської, О.Рудницької, В.Сластьоніна, О.Шевнюк. Теоретичному осмисленню професійної кваліфікації вчителя присвячуються роботи Н.Гузій, І.Зязюна, В.Семіченко. Визначали й охарактеризовували якості, необхідні педагогу, Ю.Алферова, Ф.Гоноболін, Н.Кузьміна, Є.Осовський, А.Щербаков. Були описані професіограми різних спеціальностей (А.Боборикін, С.Золотухін, Ю.Кожухов, Л.Подимова, Н.Рикова, А.Щербаков та інші). Наголошуючи на значущості результатів уже проведених педагогічних досліджень, зауважимо, що питання створення ідеальної моделі викладача розглядалися лише побічно або опосередковано. Недостатньо систематизовані також необхідні педагогу професійні якості, описані в професіограмі.

Формулювання цілей статті... Метою даної статті є інтерпретація змісту термінів і понять: педагогічна праця, кваліфікація, майстерність, професіоналізм, професіограма, які розкривають нормативні вимоги до педагогічної праці та виявляють існуючі підходи, що виступають орієнтирами організації професійної підготовки викладачів вищих навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу... Як зазначає І.Зязюн, педагогічна праця – це особливий вид висококваліфікованої розумової і практичної діяльності творчого, неповторного характеру, яка вирізняється високим рівнем фізичної напруги [6, с.5]. В цій діяльності поєднуються, взаємодоповнюючи одна одну, кваліфікація викладача, як ступінь професійної підготовки, придатність до виконання професійних обов'язків та професійна майстерність, що визначається підготовленістю до предметної, методичної і педагогічної діяльності. Праця педагога професійного навчального закладу – це свідомо, доцільна діяльність з навчання, виховання і розвитку різних видів досвіду суб'єктів учіння. Отже, перед педагогом щоразу виникає складне творче завдання перетворення змісту освіти у зміст учіння. Викладання у професійному навчальному закладі – це мистецтво і наука. Мистецтво тому, що кожне заняття неповторне. Наука, в основі якої є об'єктивні закони, що фіксують суттєві зв'язки і відношення, притаманні процесу освіти [6, с.6]. Готуючи педагогів до професійної діяльності слід розуміти, що потрібно їм надати сукупність спеціальних знань, навичок і вмій, якостей, практичного досвіду і норм поведінки, які забезпечать можливість успішної педагогічної роботи, а також засвоїти можливості повідомлення відповідних знань [11, с.390].

У науковій літературі зустрічаються поняття, які розкривають результативність педагогічної діяльності викладача, зокрема: майстерність, професіоналізм, культура, кваліфікація. Спробуємо розглянути кожне з цих понять.

Професіоналізм, за визначенням В.Орлова, це набута в ході навчальної і практичної діяльності здібність до компетентного виконання забезпечених оплатою функціональних обов'язків; рівень майстерності спеціаліста і професійного розвитку особистості фахівця; результат професійної підготовки і професійного становлення [9, с.247]. На думку Н.Кухарева та В.Решетько, професіоналізм вчителя включає його уміння вимірювати результати своєї праці й обґрунтовувати процес, який впливає на досягнення якісних показників в діяльності, а також є концентрованим показником різних рівнів творчості, який забезпечує йому успіх у справі [7].

Багато науковців професіоналізм включають до структури педагогічної культури. Так, В.Гриньова до структурних компонентів педагогічної культури включає: високий професіоналізм, педагогічну майстерність, знання предмета та методики його викладання, любов до предмета який викладається, інтелігентність, любов до дітей, комунікативність, педагогічний такт, повагу до аудиторії, культуру мови, культуру зовнішнього впливу, педагогічні здібності, знання педагогіки та психології, педагогічну етику, самоконтроль, саморегуляцію, педагогічну техніку, ерудицію, інтелект, ораторські здібності, творчий підхід до справи, культуру емоцій, культуру поведінки, естетичну культуру, культуру екологічного оточення [4, с.85-86].

Тотожна за результативністю діяльності, але відмінна за змістом є професійна майстерність. Вона – явище багатокомплектне, багатофакторне. Еталон, ідеальна модель вчителя-майстра включає в себе й загальну культуру, й професійну предметну, методичну та психолого-педагогічну підготовленість, й зацікавленість своєю роботою, розуміння її важливості, й поваги, довіру до

особистості учня [2, с.94]. За виначенням І.Зязюна, педагогічна майстерність – це високий рівень професійної діяльності викладача. Конкретні показники майстерності виявляються у високому рівні виконавства, якості праці, доцільних, адекватних педагогічним ситуаціям діях викладача, досягненні високих результатів навчання і виховання. Структура педагогічної майстерності: професійні знання; педагогічна спрямованість особистості вчителя; здібності до педагогічної діяльності; педагогічна техніка [6, с.8].

Але кращі умови для вправлення вчителів у вирішенні практичних завдань навчання і виховання через предмет розкриття їх творчих можливостей створює процес підвищення кваліфікації. На заняттях зменшується невпевненість, відбувається актуалізація знань і умінь, які є в арсеналі вчителя, поповнюються, виробляється адекватна самооцінка вчителем його творчого потенціалу, стверджується віра в себе або знижується самовпевненість, формується готовність до творчої діяльності, накопичується досвід творчих рішень конкретних професійних завдань [2, с.92].

У довідковій літературі термін «кваліфікація» визначає наявність необхідних знань, умінь, навичок для будь-якої діяльності; визначення придатності будь-кого до тієї або іншої роботи; характеристика предмета, явища, відношення його до будь-якої категорії [1, с.443]. В психолого-педагогічній літературі зустрічаємо розуміння кваліфікації як характеристики предмета, явища, певного виду роботи, що встановлюється залежно від її складності, точності й відповідальності, ступеня професійної підготовки працівника, наявності у нього знань, умінь і навичок, необхідних для виконання ним певного виду роботи. Залежно від кваліфікації працівника спеціальна комісія присвоює йому певний тарифний розряд згідно з тарифно-кваліфікаційними довідниками [3, с.158]. В іншомовних джерелах кваліфікація прирівнюється до професії, спеціальності, рівня підготовленості до будь-якого виду праці [8, с.139].

Ці компоненти розкривають зміст ідеальної моделі фахівця – педагога та можуть бути включені в його професіограму як складові компоненти, оскільки з різних боків описують необхідні якості його професійної діяльності.

У 70-ті роки ХХ століття науковці пропонували визначити еталонну модель спеціаліста й розробляли його професіограму. Відносно окремого вчителя модель виражала об'єктивну тенденцію, котра допускала різні варіанти. Як система вимог до спеціаліста, вона давала можливість передбачати конкретні шляхи, засоби, операції, критерії професійної підготовки особистості майбутнього вчителя. Комплекс завдань і функцій давав уявлення про діяльність педагога і був основою для розробки змісту підготовки майбутнього вчителя [10].

Професіограму вчителя можна розуміти як ідеальну модель його діяльності, котра визначає основні функції педагогічної діяльності вчителя, вимоги до його особистісних якостей, знань і умінь, які необхідні для здійснення цих функцій з урахуванням специфіки навчального предмета, а також його самонавчання, саморозвитку з урахуванням зростаючих потреб суспільства [5]. Модель учителя досліджувала в своїй праці В.Гриньова, яка визначила, що майбутньому вчителю необхідно:

- засвоїти не тільки педагогічні, але й психологічні, культурологічні, фізіологічні та інші знання;
- сформувати практичні уміння та навички (інформаційні, розвиваючі, організаційні, комунікативні, дослідницькі, самоосвіти та ін.);
- розвинути, сформувати або скоректувати педагогічні здібності (дидактичні, організаційні, конструктивні, перцептивні, експресивні, комунікативні);
- розвинути, сформувати або скоректувати морально-психологічні, соціально-перцептивні та індивідуально-психологічні особливості та якості [4, 79].

Висновки... Проаналізувавши різноманітні підходи до ключових понять організації професійної підготовки педагогів, слід зазначити, що кожний з них є елементом структури професійної діяльності викладача і розкриває процесуальну, результативну, оцінну, мотиваційну змістову моделі спеціаліста. Водночас, слід вернути увагу, що кваліфікація розкриває ступінь професійної підготовки, майстерність виявляється в результативності фахової діяльності, в свою чергу професіоналізм – це рівень майстерності спеціаліста. Найвищим рівнем підготовки багато науковців визнають педагогічну культуру фахівця. Отже, узагальнюючи сказане, можемо зробити висновок, що розглянуті поняття за ієрархією можна розташувати у такій послідовності: майстерність → професіоналізм → кваліфікація і все це упорядкувати у професіограмі.

Список використаних джерел і літератури:

1. Большая советская энциклопедия / глав. ред. Б. А. Введенский. – М. : Государственное научное издательство «Большая советская энциклопедия», 1953. – 643 с.
2. Браже Т. Г. Развитие творческого потенциала учителя / Т. Г. Браже // Советская педагогика. – 1989. – № 8. – С. 89–94.

3. Гончаренко С. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
4. Гриньова В. М. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (теоретичний та методичний аспекти) / В. М. Гриньова. – Харків : Основа, 1998. – 300 с.
5. Давыдов В. В. Учебная деятельность и моделирование / В. В. Давыдов, А. У. Варданян. – Ереван, 1981. – 201 с.
6. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність – наука і мистецтво / І. А. Зязюн // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету ім. Миколи Гоголя. – Ч. 1. – № 4. – Ніжин : НДПУ, 2002. – С. 5–11.
7. Кухарев Н. В. Диагностика педагогического мастерства и педагогического творчества (опыт, критерии, измерения, прогнозирование) Ч. II / Н. В. Кухарев, В. С. Решетько. – Минск : Адукацыя і выхаванне, 1996. – 95 с.
8. Локшина С. М. Краткий словарь иностранных слов / С. М. Локшина. – М. : Советская энциклопедия, 1966. – 384 с.
9. Орлов В. Ф. Професійне становлення вчителів мистецьких дисциплін : [моногр.] / за загальною ред. І. А. Зязюна. – К. : Наукова думка, 2003. – 276 с.
10. Слостенин В. А. Формирование личности учителя советской школы в процессе профессиональной подготовки / В. А. Слостенин. – М. : Просвещение, 1976. – 160 с.
11. Энциклопедия профессионального образования : в 3-х т. / под ред. С. Я. Батышева. – М. : АПО, 1998. – Т. 2 – 440 с.

Анотація

М.А.Михаськова

Модель профессиональной деятельности преподавателя: категориальный анализ проблемы

В статье даётся интерпретация содержания терминов и понятий, которые раскрывают нормативные требования к педагогической работе в соответствии с современными социокультурными и экономическими условиями, а также раскрываются существующие подходы, которые выступают ориентирами организации профессиональной подготовки преподавателей высших учебных заведений.

Ключевые слова: педагогическая работа, квалификация, мастерство, профессионализм, профессиограмма.

Summary

М.А. Mykhas'kova

Model of Professional Activity of a Teacher: Categorical Analysis of the Problem

This article includes conception interpretation of terms and notions, which show regulatory demands of educational work according to modern social-cultural and economical conditions. These conceptions reveal existent approaches, which serve as organization guidingline of teachers professional improvement course in institutions of higher education.

Key words: educational work, ability, experience, professionalism, profессиogram.

Дата надходження статті: «4» вересня 2012 р.

УДК 17.023.31:364

О.В.НОВОСЬОЛОВ,

кандидат історичних наук

(м.Івано-Франківськ)

Сутнісна характеристика змісту поняття «соціокультурні чинники етновиховного простору загальноосвітнього навчального закладу»

Стаття присвячена аналізу соціально-культурного середовища як важливого фактора у формуванні та розвитку особистості на сучасному етапі у зв'язку з історичною та соціально-культурною моделлю розвитку країни.

Ключові слова: Соціокультурне середовище, соціокультурний підхід.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Функціонування, розвиток і саморозвиток системи формування соціокультурного етновиховного потенціалу особистості значною мірою залежить від визначення сукупності основних джерел, зумовлених його соціально-культурною детермінованістю. Пошук джерел формування духовного потенціалу в глибинних процесах соціокультурних впливів, середовищних взаємодіях, функціональних зв'язках макро і мікросоціумів стає актуальним. Це пояснюється посиленням впливу інтеграційних культурних процесів, які є могутнім фактором розв'язання глобальних проблем людства.

Аналіз досліджень і публікацій та виклад основного матеріалу... Зміст поняття «соціокультурні чинники етновиховного простору» під тим чи іншим кутом зору вивчали всі гуманітарні дисципліни. Так, Е.Дюркгейм указував на вирішальне соціокультурне значення